

OPPDRAGSRAPPORT

FOR TANAVASSDRAGET FISKEFORVALTNING (TF)

TAKSERING AV MINKBESTANDEN I LÁKŠJOHKA, TANAVASSDRAGET

Mai 2016

Utført av Tom Aurebekk Udø og hunden Janka

Lákšjohka i vårprakt !

FORORD

Ken Ronny Porsanger og Tanavassdragets fiskeforvaltning (TF) har tatt initiativ til å sjekke minkbestanden i Lákšjohka, en sideelv til Tanaelva. Meningen er å finne ut hvor stor tettheten av villmink er for så å kunne gjøre målrettede tiltak for å redusere forekomsten av denne. Villminken sin predasjon ansees å kunne ha innvirkning på smoltbestanden i vassdraget. Undertegnende ble leid inn for å taksere minkbestanden i elva.

Takk for fine dager langs elva til;

Ken Ronny Porsanger – jeger/kontaktmann prosjekt

Rune Aslaksen – medlem TF

Aleksander Lyngberg – Deltager

Narve Stubbraaten Johansen – Rådgiver TF

INNLEDNING

Amerikansk mink (*Neovison vison*) er en såkalt svartelistet art i Norge. Den har etablert seg over det meste av landet som følge av rømninger fra minkfarmer. Den er erklært uønsket i norsk natur, og i 2011 ble det laget en handlingsplan mot mink av daværende Direktoratet for naturforvaltning DN-rapport 5-2011).

Minken er nært knyttet til vann. Hos villmink består således det meste av føden av fisk. Dette gjelder mink både langs kysten og i elver og vann i innlandet. Det er imidlertid sesongvariasjoner alt etter tilbudet av andre byttedyr som for eksempel fugl, fuglegg, gnagere osv. Dette er viktig å huske i den videre diskusjonen om påvirkning av smoltbestanden.

Minken vil kunne ta fisk av ulike størrelser. Undersøkelser fra Storbritannia viser at minken prefererer relativt liten til mellomstor fisk. Prosentvis fordeling av fiskestørrelser tatt av mink fra en undersøkelse i Skottland (*Cuthbert, 1979*) viste at 72 % var mindre enn 12 cm, 25 % var mellom 12 og 25 cm og 3 % var over 25 cm. Samtidig kunne en annen forsker (*Hill, 1964*) rapportere om å ha funnet 21 ørret som var tatt av mink med gjennomsnittsstørrelse på ca. 20 cm i et minkdagleie i en elv i Wales.

Lokale og sesongmessige forhold, samt tilgjengelighet av ulike størrelser av fisk i elva vil ha innvirkning på hvilke fisk minken tar. Det vil også ha betydning om det er snakk om ei tisper eller en hannmink. Hannminken er i gjennomsnitt nesten dobbelt så stor som tispene. Den vil derfor kunne ta større fisk. Jeg fant en gang en hannmink med byttet sitt som var en torsk på ca. 1 kg. Torsken var ennå levende. Minken hadde dradd fisken 80 meter opp på land til dagleiet sitt.

Minkens selektivitet på fiskestørrelse vil ha betydning for effekten på smoltbestanden i elva.

Det daglige energibehovet for en hannmink vil være ca. 1500 kJ, og for ei tisper ca. 1000 kJ (*Birks and Dunstone 1985*). Det vil si at grovt regnet må minken i gjennomsnitt ta en fisk på 20 cm (vekt 113 gram) hver dag. Hannene litt mer. Dette gir litt over 40 kg fisk i året for ei tisper og omtrent 60 kg for en hann mink. Dette forutsetter at minken bare spiser fisk, noe den ikke gjør i virkeligheten. Regnestykket er bare ment som en pekepinn på størrelsesorden vi snakker om. I regnestykket er det ikke tatt høyde for at minken ofte ikke spiser hele fisken den har fanget og at hamstringsmodus kan inntreffe. Hamstring og overskuddsdreping skjer ofte når byttedyret er lett å fange for predatoren. En slik situasjon kan for eksempel oppstå ved lite vann i elva og fisk samlet i mindre kulper.

Det er vist ved smolttellinger at Lákšjohka ikke leverer det antall smolt som den har kapasitet til (personlig meddelelse Narve Johansen (TF)). En årsak kan være predasjon fra mink.

Det er ønske om å prøve å redusere villminkbestanden til et minimum i elva for å se om dette har effekt på antallet utvandrende smolt.

For å kunne gjøre dette målrettet og effektivt er man avhengig av å vite hvor stor bestanden av mink er i Lákšjohka. Er det i det hele tatt overvintrende ynglende mink i elva? Forholdene om vinteren i området er svært harde for dyr som er avhengig av åpent vann.

Det ble derfor bestemt at man skulle gjennomføre et område av elva med spesialtrent hund – og fører, for å taksere minkbestanden om våren. Finner man mink på denne tiden av året (mai) er dette stedegen, ynglende mink.

OMRÅDEBESKRIVELSE

(Hoveddelen er hentet fra Tanavassdragets laksefovaltningss hjemmeside)

Lákšjohka er det tredje nederste sidevassdraget av betydning, og munner ut i Tanaelva ca. 75 km i fra Tanamunningen, og knapt 10 km ovafor Storfossen.

Lákšjohka er ei populær sideelv på norsk side med en typisk smålaksbestand, og med et lite innslag av større laks. Ei fisketrapp i fossen, 7 km ovafor Lákšjohkamunningen tillater laksen fri passasje til lange elvestrekninger. I tillegg til selve Lákšjohka (13,7 km) består vassdraget av de to sideelvene Gurtejohka og Deavkkehanjohka. Sideelvenes kilder er langt inne på Laksefjordvidda.

Kart over Lákšjohka med lakseførende strekning og fredningssoner avmerket. Kartgrunnet er hentet hos kartverket (www.nogeskart.no)

Gytebestandsmålet for Lákšjohka er på knapt 1,2 tonn hunnlaks. I tillegg til laks finnes det også fine bestander av røye og ørret/ sjørret.

Siden 2009 har det vært oppgangsregistrering av laks med video. God kunnskap om størrelsen på gytebestanden de siste årene. Foran sesong 2014 valgte TF å sette inn en fredningssone de nederste 600 meterne av elva.

Elva består mye av stryk. En del av disse strykene, og fossen ved oppsynshytta vil ikke fryse til om vinteren.

METODEBESKRIVELSE

Det ble brukt en profesjonell ekvipasje til å estimere minkbestanden. Hunden er av rasen Finsk spets og er ei 7 år gammel tisper kun brukt på uttak av mink og taksering av minkbestander. Registreringene ble gjort fra og med 27.05.16 til og med 29.05.16.

Hunden hadde GPS-sender og hundefører håndholdt GPS. Dette sikrer at hundeførere til enhver tid vet hvor hunden befinner seg og hvor den har vært. Hunden søkte fritt etter mink. Hundefører hadde stort sett øyekontakt med hunden hele tiden. Søket etter mink ble gjort langs elvebredden fra E6 til der hvor elva deler seg ca. 14 kilometer opp i elva. Bare den ene siden ble undersøkt da vannstanden var så høy at man ikke kom over elva. Det var gitt dispensasjon fra båndtvangsbestemmelsene slik at hunden kunne være løs under søket.

Utstyr som var med for å bli brukt til å ta ut eventuelle mink var; spett, spade, rifle i cal. 22 lr.

Det var en hundefører pluss hund og to-tre medhjelpere med til enhver tid.

For mer utførlig informasjon om metoden vises det til vedlegg i handlingsplan mot amerikansk mink (*Neovison vison*), DN-rapport 5-2011, «instruks: bruk av hund ved uttak/registrering av mink»

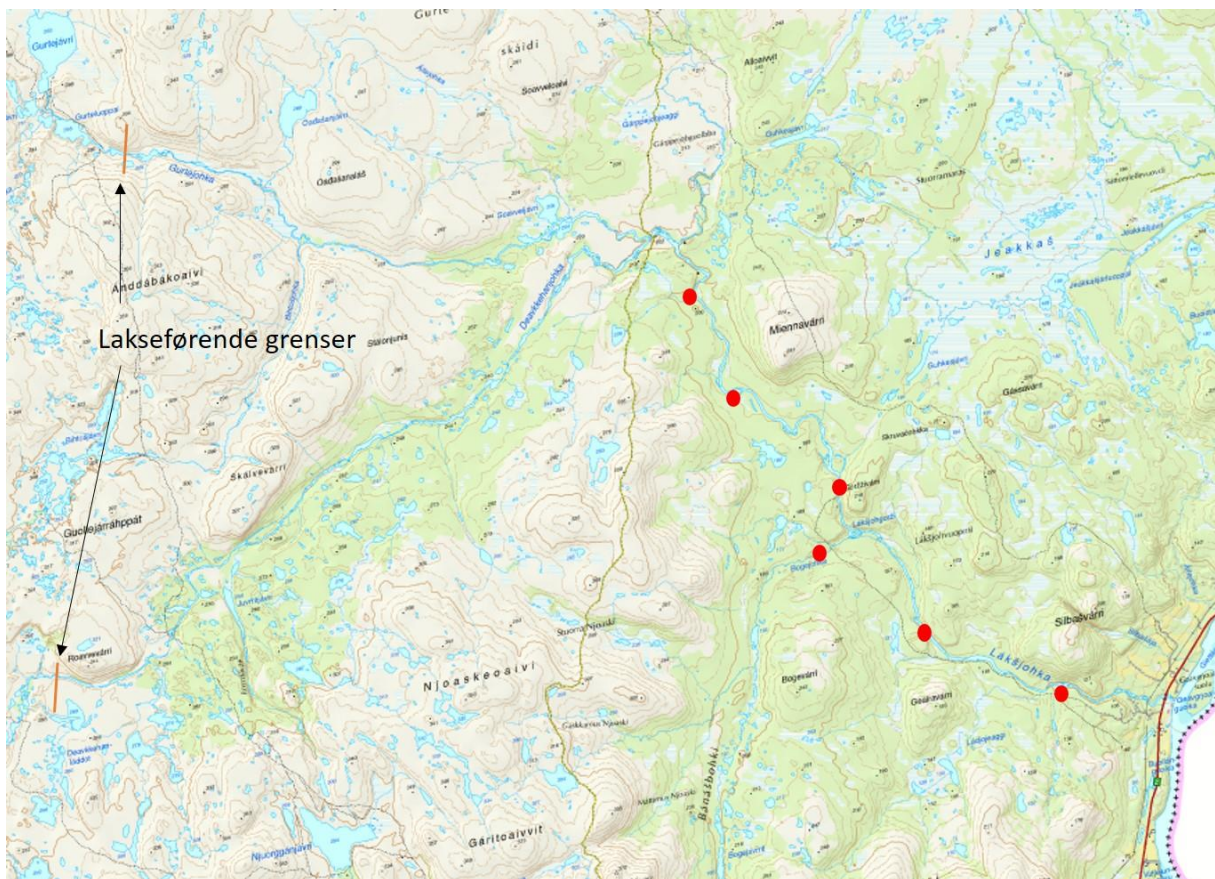
RESULTATER

På strekningen fra E6 til der selve Lákšjohka begynner, ca. 14 kilometer lenger oppe, ble det på sørsiden av elva dokumentert seks mink (se kart).

I en av sidebekkene ble det nærkontakt med en mink i ei stor steinur. Minken ble forlatt på grunn av at den satt vanskelig til og at man prioriterte å rekke å søke over hele området.

Dokumentasjonen av de øvrige fem minkene bestod i spor og spor tegn, samt hunden påviste fersk lukt etter mink.

Det var omtrent to kilometer mellom hver mink. Regner man strekningen på begge sider var det ca fire kilometer pr mink.

Kart fra kartverket og Tanavassdragets fiskeforvaltning. Punkter laget av Narve Johansen

De røde punktene viser områdene hvor det ble dokumentert mink.

DISKUSJON

Alle minkene ble ikke fysisk funnet. Grunnen kan være at de befant seg på andre siden av elva, eller lenger borte fra elvebredden enn det som ble avsøkt. Det ble imidlertid prioritert å kun taksere strekningen, ikke nødvendigvis finne minkene i dagleiene.

Der hunden viste tydelig tegn på fersk lukt etter mink, kombinert med ferske spor i sanden etter mink, ble det ansett at det befant seg mink i nærheten. På denne tiden av året er brunsten forbi, hannene har sluttet å vandre og er hjemme i territoriene sine. Tispene har trolig fått valper og oppholder seg på et lite område. Dette gjør at spor og lukt etter mink som er ferskt, trolig viser at det er mink ikke så langt unna. Dette til forskjell fra i brunsten i februar og mars hvor hannene beveger seg over et veldig stort område og således setter spor og lukt over et tilsvarende stort areal.

Det ble funnet tegn til mink med omtrent to kilometers mellomrom. Dette sammenfaller godt med andre undersøkelser på bestandstettheter i elver. Gerell (1970) fant at hanner i gjennomsnitt brukte 2,64 km elvebredde og tisper 2,10 km. I England var strekningene litt kortere, for hanner 2,5 km og for tisper 1,85 km (*Chanin 1976, Birks & Linn 1982*)

Bare den ene siden av elva ble sjekket. Minkene bruker som regel begge sidene av elva. Man kan imidlertid ikke utelukke at grensen mellom to revirer kan gå i elva, og at minkene bruker hver sin side. Det kan derfor være at man underestimerer litt ved å bare telle den ene siden av elva. Metoden som ble brukt, å nøye seg med kun å registrere steder med minklukt og merker, og ikke lete opp minkene i dagleiene gjør at vi får et minimumstall. Minkene ble ikke funnet – bare påvist nærværet av. Det er sannsynlig at flere av minkene som vi hadde lukt og spor av, befant seg på motsatt side. Dette fordi hunden som regel vil finne sporstrengen fra elva hvor minken jakter og til dagleiet. Dette taler for at de samme minkene antakeligvis bruker begge sider av elva og at man derfor ikke underestimerer antallet mink i noen særlig grad.

Det kan også være at noen av minkmerkene og lukten som hunden markerte kunne være fra samme mink. Dette er likevel lite trolig fordi merker og lukt var markert på et relativt begrenset areal – det var lange områder med ingen minklukt mellom påvising av fersk minklukt og spor. Dette viser at det sannsynligvis er snakk om forskjellige individer.

Legger man til noen mink for å kompensere for bare å ha undersøkt en side av elva, i tillegg til at man kanskje har oversett mink vil 6 mink være et minimumstall og 8 være et maksimumstall.

Man regner 4-5 unger pr kull hos villmink. Omtrent halvparten av minkene er tisper. 6 til 8 mink om våren vil være omtrent 20 til 25 mink på høsten når valpene sprer seg. I tillegg har man områdene ovenfor stedet vi takserte opp til, sideelvene Gurtejohka og Deavkkehanjohka. Det er ikke noe som tilsier at det skal være mindre mink her.

Hvis man skal begi seg ut på et regnestykke som viser potensialet på predasjonen på fisk skal man gjøre dette med edruelighet. Det er mange faktorer som spiller inn og resultatet vil som regel aldri stemme med virkeligheten. Jeg vil likevel friste meg til å leke med noen tall:

Forutsetninger: Minken spiser bare fisk. Man regner at den undersøkte elvestrekningen har 6 mink som lever der hele året og 14 mink som lever der halve året (beregnet produksjon som dør eller presses ut av området). Hver hannmink tar 60 kg fisk i året, tispene 40 kg. Fiskene som blir tatt er på 20 cm, 113 gram.

6 mink (3 hanner, 3 tisper) gjennom hele året. Hannene tar 180 kg fisk, tispene 120 kg = 300 kg / 0,113 kg = 2655 fisk

14 mink (7 hanner og 7 tisper) halve året. Hannene tar 210 kg fisk, tispene 140 kg = 350 kg / 0,113 kg = 3097 fisk

Til sammen blir dette 5752 fisk på 20 cm, 113 gram hver.

Når man tenker på predasjonens rolle på smoltbestanden er det viktig å huske på at elva også har både ørret/sjøørret og røye. Predasjonstrykket vil sannsynligvis være fordelt mellom disse. I tillegg er forutsetningen om at minken bare skulle spise fisk urealistisk.

Rapporten har ingen forutsetning for å vurdere minkpredasjonens innvirkning på smoltbestanden. Man kan likevel si at det er en potensiell mulighet for at minkens tilstedeværelse har en negativ innvirkning på utvandrende smolt fra Lákšjohka.

Minken er avhengig av rennende vann. Om vinteren, når store deler av elva fryser, vil elvas bæreevne for mink bli betydelig redusert. Bestanden vil ha en topp på sensommeren og om høsten før elva fryser til. Om vinteren og våren vil antall mink i elva være lavest. Dette er viktige ting å ta med seg i forhold til bekjempelsesstrategier.

KONKLUSJON

Estimert vårbestand i det undersøkte området i Lákšjohka er anslått til mellom 6 og 8 mink. Siden det er mink i elva i mai måned kan man trekke den konklusjonen at elva har en selvstendig, ynglende bestand av villmink.